**Ekonomia XXI Wieku**
**Economics of the 21st Century**

**Economics of the 21st Century**
Year 2026, Vol. 29
ISSN 2353-8929
e-ISSN 2449-9757
journals.uew.pl/e21

# Asymetria informacji na rynku sztuki – charakterystyka i sposoby przeciwdziałania nieefektywności rynkowej

**Kamila Bednarz**

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

e-mail: kamilabednarz122@gmail.com

ORCID: 0009-0002-5135-4215

© 2026 Kamila Bednarz

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji dostępna jest online na https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl

**Cytuj jako:** Bednarz, K. (2026). Asymetria informacji na rynku sztuki – charakterystyka i sposoby przeciwdziałania nieefektywności rynkowej. *Ekonomia XXI Wieku*, *29*, 92-102.

DOI: 10.15611/e21.2026.09

JEL: Z11, O33, L15

## Streszczenie

**Cel:** Celem artykułu było ukazanie oraz ocena mechanizmów i relacji ukształtowanych wskutek asymetrii informacji między sprzedającymi, nabywcami i pośrednikami na rynku sztuki oraz identyfikacja narzędzi ograniczających to zjawisko, z uwzględnieniem rozwiązań stosowanych w innych sektorach gospodarki.

**Metodyka:** Artykuł ma charakter przeglądowy i opiera się na analizie literatury dotyczącej asymetrii informacji, funkcjonowania rynku sztuki oraz technologii finansowych.

**Wyniki:** Analiza objęła znaczenie regulacji prawnych, rozwiązań technologicznych, internetowych baz danych, metod technicznej historii sztuki oraz działalności pośredników prywatnych i instytucjonalnych. Wskazano, że skuteczność tych instrumentów jest ograniczona m.in. przez opór części uczestników rynku wobec zwiększania transparentności oraz trudności w koordynacji regulacji na poziomie międzynarodowym. Wnioski wskazują, że asymetria informacji, mimo prób jej redukcji, stanowi trwały i nieodzowny element rynku sztuki, który – jako rynek pasji – nie opiera się wyłącznie na mierzalnych danych.

**Implikacje i rekomendacje:** Wyniki opracowania stanowią punkt wyjścia dla dalszych badań dotyczących regulacji rynku oraz mogą być wykorzystywane w praktycznym wdrażaniu rozwiązań w działalności kolekcjonerskiej, aukcyjnej i galeryjnej.

**Oryginalność i wartość:** Wartość artykułu polega na zestawieniu mechanizmów ograniczania asymetrii informacji z różnych obszarów gospodarki oraz wskazaniu możliwości ich zastosowania w praktykach

kolekcjonerskich. Tematyka ta nie jest szeroko podejmowana w polskim piśmiennictwie, mimo ciągłego rozwoju rynku sztuki w Polsce, co zwiększa znaczenie zagadnień związanych z transparentnością i bezpieczeństwem obrotu.

**Słowa kluczowe**: asymetria informacji, zawodność rynku, rynek sztuki, pośrednicy rynkowi

## 1. Wstęp

Zjawisko asymetrii informacji stanowi nieodłączny element rynku sztuki. Celem artykułu jest ukazanie jej wpływu na obrót oraz znalezienie mechanizmów i narzędzi przeciwdziałających zawodności rynkowej. Przeanalizowane zostaną zarówno istniejące formy radzenia sobie z przewagą rynkową jednej ze stron, jak i nowe sposoby, które dopiero zyskują na popularności. W związku z tym zasadne pozostaje określenie wpływu asymetrii informacji na decyzje podejmowane przez wszystkich uczestników rynku oraz zastosowania narzędzi wykorzystywanych w celu minimalizowania jej oddziaływania. W opracowaniu udzielono również odpowiedzi na pytanie, które rozwiązania wykorzystywane w innych sektorach gospodarki, szczególnie w branży fintech, mogą znaleźć zastosowywanie na rynku sztuki.

Mimo licznych badań podejmujących tematykę asymetrii informacji, zauważalna jest ograniczona liczba publikacji w polskim piśmiennictwie w zakresie jej wpływu na rynek sztuki. W artykule podjęto próbę połączenia perspektywy kolekcjonerskiej z rozwiązaniami wdrażanymi w innych sektorach gospodarki i rynków finansowych. W dalszej części wywodu przedstawiona zostanie charakterystyka zjawiska przygotowana w oparciu o przegląd literatury oraz potencjalne sposoby na przezwyciężenie zawodności rynkowej.

Podjęcie tej tematyki uzasadnione jest rosnącym znaczeniem rynku sztuki jako segmentu inwestycyjnego, co wiąże się z koniecznością zwiększenia transparentności przeprowadzanych operacji. Utrzymywanie się asymetrii może prowadzić do nieefektywnej lokaty kapitału oraz zmniejszyć zaufanie uczestników rynku. Tematyka ta wpisuje się ponadto w szerszy nurt badań nad zawodnością rynku, stanowiąc specyficzny przykład niewystarczająco uregulowanego segmentu gospodarki.

## 2. Metodologia

Główną metodą wykorzystaną podczas przygotowania artykułu był przegląd literatury poruszającej tematykę asymetrii informacji, zarówno w ogólnym ujęciu, jak i w perspektywie rynku sztuki. W drugiej części artykułu dokonano identyfikacji narzędzi wykorzystywanych w celu przezwyciężenia zawodności rynkowej i oceny ich skuteczności. Ważnym aspektem pozostaje także rozpoznanie technologii wykorzystywanych w innych sektorach gospodarki, które mogą znaleźć szersze zastosowanie w praktykach aukcyjnych, galeryjnych i kolekcjonerskich. Synteza zakłada również wykazanie potencjalnych trudności, które mogą uniemożliwiać wdrażanie rozwiązań na szerszą skalę.

Przegląd literatury obejmie przede wszystkim teorię asymetrii informacji, specyfikę rynku sztuki oraz perspektywę inwestora wobec napotkanych trudności. Dobór literatury ma charakter celowy. Opracowanie pozwoli na przedstawienie zarówno podstaw teoretycznych badanego zjawiska, jak i praktycznych mechanizmów.

## 3. Przegląd literatury

Asymetria informacji stanowi jeden z najczęściej podejmowanych tematów w ekonomii. Pojęcie to zostało rozpowszechnione przez Akerlofa (1970) w artykule *The Market for "Lemons": Quality Uncertainty and the Market Mechanism*, w którym autor rozważał, jaki jest ekonomiczny koszt braku

szczerości, traktując niedoskonałość informacji, szczególnie jej asymetrię, jako jedną z kluczowych przyczyn zawodności rynku.

Asymetria, definiowana jako sytuacja, w której jedna ze stron transakcji posiada informację, do której druga strona nie ma dostępu, nie kształtuje jedynie działań poszczególnych podmiotów, ale wpływa na funkcjonowanie całego rynku. Akerlof zauważył, że w większości przypadków nabywcy kierują się danymi statystycznymi, które pozwalają oszacować jakość potencjalnego zakupu. Dostępne są towary zarówno dobrej, jak i złej jakości, a trudności z ich rozróżnieniem mogą w najgorszym wypadku prowadzić do selekcji negatywnej, polegającej na wyparciu dobrych produktów przez gorsze, a nawet do zmniejszenia się obrotów lub zaniku konkretnego rynku. Równolegle Stiglitz (2004) rozwinął ekonomikę informacji, koncentrując się m.in. na zawodności modeli ekonomicznych, które nie uwzględniały kluczowych czynników kształtujących procesy gospodarcze. Analizował przy tym rolę informacji oraz jej wpływ na zachowania rynkowe.

Problematyka bywa podejmowana także z punktu widzenia konkretnych branż. W polskiej literaturze znajdziemy na przykład ujęcie asymetrii informacji z perspektywy towarzystw ubezpieczeniowych (Plichta, 2010), bankowości (Pawłowska-Szawara, 2020), handlu elektronicznego (Czaplewski, 2016), turystyki (Panasiuk, 2016), usług hotelarskich (Jaremen i Nawrocka, 2015), funkcjonowania przedsiębiorstw (Miroński, 2005) oraz rynków finansowych (Jakubowska, 2017).

Jeśli chodzi o asymetrię informacji na rynku sztuki, tematykę tę podjęła m.in. Gertsberg (2019) w swojej pracy doktorskiej *Asymmetries in Art Markets*, w której przeprowadziła badania empiryczne mające na celu zweryfikowanie zależności między asymetrią informacji a cenami dzieł sztuki.

W polskim piśmiennictwie nie zidentyfikowano jednak obecnie żadnych opracowań podejmujących opisywane zagadnienie. W artykule oprócz opracowań związanych z asymetrią informacji, zasadne będzie również sięgnięcie do źródeł dotyczących kolekcjonerstwa, historii sztuki oraz branży fintech.

## 4. Asymetria informacji na rynku sztuki

Asymetria informacji jest nierozerwalnie związana ze specyfiką rynku sztuki oraz z ogólnymi tendencjami współczesnej sprzedaży aukcyjnej i galeryjnej. Dzieła sztuki coraz częściej stają się alternatywą dla tradycyjnych form długoterminowej lokaty kapitału głównie ze względu na niską podatność na wahania cykli koniunkturalnych (Szafrański, 2015). Sama wartość dzieł sztuki związana jest z niepowtarzalnością, niską dostępnością oraz walorami estetycznymi (Cichorska, 2015). Jednocześnie rynek sztuki nie opiera się na standardowych szacunkach rynkowych. Jak zauważa Szafrański (2015), nikt nie dysponuje wiarygodnymi danymi, ponieważ obrót sztuką wymyka się systemowi kontroli zarówno na szczeblu lokalnym, jak i międzynarodowym. Niska transparentność sprawia, że powszechne jest operowanie uproszczeniami, które znacznie odbiegają od rzeczywistości rynkowej.

Mówiąc o specyfice rynku sztuki, należy wspomnieć także o nadzwyczajnej dyskrecji podmiotów zaangażowanych w transakcje. Sprzedawcom i kupującym często zależy na zachowaniu anonimowości oraz ukryciu warunków umowy przed osobami postronnymi. Dyskrecja oraz brak przejrzystości sprawiają, że asymetria informacji uważana jest przez wielu uczestników i obserwatorów za nieodłączoną część rynku sztuki (Szafrański, 2019).

Powściągliwość podmiotów i wpisana na stałe asymetria informacji utrudnia przy tym szacowanie wartości nabywanych towarów. Jak podkreśla Akerlof (1970), to właśnie podanie prawdziwej informacji warunkuje, czy będziemy w stanie prawidłowo określić jakość nabywanego produktu, a tym samym jego faktyczną wartość. Z pojęciem szczerości wiąże się również problem zaufania (Jakubowska, 2017). Stiglitz (2004) zakłada, że nawet niewielka niedoskonałość informacji może prowadzić do istotnych zaburzeń w równowadze sił rynkowych, bowiem skłania podmioty do podejmowania specyficznych działań i reakcji, mających na celu potwierdzenie wysokiej jakości oferowanych towarów

i usług. Tym samym można przyjąć, że asymetria informacji odpowiada za wykształcenie się licznych mechanizmów kontroli, pozwalających na zwiększenie wiarygodności informacji dostępnych na rynku sztuki.

Za jeden z typowych przejawów tego zjawiska uznaje się powszechne korzystanie z usług wykwalifikowanych pośredników i ekspertów. Ich rolę mogą odgrywać zarówno indywidualni doradcy sztuki, specjalizujący się w tworzeniu prywatnych kolekcji, jak i instytucjonalni galernicy, muzealnicy, marszandzi, rzeczoznawcy oraz pracownicy domów aukcyjnych. Ich przewaga rynkowa wynika przede wszystkim z posiadania specjalistycznej wiedzy z zakresu historii sztuki oraz dostęp do zaawansowanych technologii, pozwalających na potwierdzenie autentyczności dzieła. Stają się tym samym gwarancją dla sprzedawców i nabywców. Pierwsi zyskują pewność, że obiekt zostanie sprzedany za odpowiednio wysoką kwotę, drudzy natomiast otrzymują wiarygodne informacje dotyczące jakości sprzedawanego obiektu.

W zależności od zasobu posiadanej wiedzy asymetria informacji na rynku sztuki może działać zarówno na korzyść nabywcy oraz pośrednika, jak i sprzedawcy. Przeważnie niepewność dotyczy proweniencji, datowania oraz autorstwa dzieła sztuki, w tym ewentualnych kontrowersji związanych z autentycznością. Ciekawym aspektem jest także asymetria związana z nieznajomością położenia rywali w zbiorze informacyjnym (Szafrański, 2019).

Świadomość istnienia asymetrii wpływa na zachowanie podmiotów. Ciekawą kwestią wydaje się celowe zwiększanie asymetrii i utrudnianie dostępu do informacji w celu zachowania przewagi rynkowej (Stiglitz, 2004). Strona uprzywilejowana może, ale nie musi dzielić się posiadaną wiedzą, zwłaszcza jeśli istnieje prawdopodobieństwo, że niekorzystnie wpłynie na efekt transakcji. Warto pamiętać o tym, że na rynku sztuki w licznych przypadkach brakuje jednoznacznej opinii ekspertów dotyczącej autorstwa, datowania oraz pochodzenia dzieł sztuki. Tym samym istnieje ryzyko, że posiadane informacje mogą ulec zmianie w przyszłości, na przykład wskutek zastosowania nieznanych obecnie technologii. Jak pisze Szafrański (2019), stronom nie zależy przeważnie na przełamywaniu niedoskonałości rynkowej, z której mogą czerpać dodatkowe korzyści. Badacz podkreśla przy tym zmienną rolę z nabywcy na zbywcę. Kolekcjonerzy i inwestorzy muszą ostatecznie sprzedać kupione dzieło sztuki, aby czerpać z niego korzyści finansowe. Właśnie dlatego chętnie ukrywają szczegóły umowy, licząc na zwiększenie przyszłych zysków.

W przypadku rynku sztuki asymetria informacji wynika także z braku globalnych baz danych, które pozwoliłyby na przeprowadzenie systematycznej analizy. Należy jednak podkreślić, że fakt ten ulega powolnej zmianie w związku z powszechnym dostępem do Internetu. Domy aukcyjne coraz częściej dzielą się informacjami na temat obiektów, cen wywoławczych oraz sprzedaży. W ten sposób inwestorzy i kolekcjonerzy są w stanie samodzielnie oszacować ewentualną wartość inwestycji. Jednakże w licznych komercyjnych galeriach sztuki wciąż popularną praktyką pozostaje wystawianie towaru bez określonej ceny.

## 5. Asymetria informacji z perspektywy inwestora

Rynek sztuki zaliczany jest do rynku pasji. Oznacza to, że większość inwestorów i kolekcjonerów kieruje się głównie względami pozafinansowymi podczas przeprowadzania transakcji. Badania prowadzone przez Kossenjansa i Buttle'a (2016) potwierdzają, że kolekcjonerzy sztuki współczesnej czerpią przynajmniej jedną z czterech form korzyści, wśród których wyróżniamy: wartość samopoznania, uznania i wyróżnienia, nieśmiertelności oraz akceptacji grupy. Kolekcjonowanie sztuki przyczynia się jednocześnie do realizacji wyższych celów osobistych, czyniąc ją „uświęconą formą konsumpcji".

Inwestorzy mogą zajmować zarówno bardziej, jak i mniej uprzywilejowaną pozycję. Przeważnie jednak niedoskonałość rynkowa niekorzystnie wpływa na sytuację nabywcy, który nie może przeprowadzić ekspertyzy pozwalającej dokładnie ocenić wartości dzieła sztuki. Nie zna jego historii oraz nie ma pewności, że kupuje autentyczną pracę pozyskaną w legalny sposób. Analizując problem asymetrii

informacji, należy wspomnieć przede wszystkim o chęci ukrywania pewnych cech dzieła sztuki przed potencjalnym nabywcą. Sprzedawcy mogą zataić m.in. ich kontrowersyjne pochodzenie, historię oraz niepewność dotyczącą przypisywanego autorstwa, uzyskując w ten sposób przewagę cenową zbliżoną do monopolistów (Patterson, 2017).

Ryzyko kupna falsyfikatu potęgują dodatkowo łagodne kary dla fałszerzy i paserów oraz dyskrecja, która sprawia, że większość pospolitych przestępstw pozostaje niezauważona przez organy ścigania (Szafrański, 2015, 2019). Wspomniany brak transparentności i nadmierna dyskrecja ułatwiają ponadto pośrednikom kształtowanie trendów i wpływanie na ceny, co niekorzystnie oddziałuje na pozycję nabywców. Analizując asymetrię informacji z perspektywy inwestora, warto wspomnieć także o problemie niepewności, który stanowi nieodłączny element współczesnego mechanizmu rynkowego. Kupujący nie posiada gwarancji co do późniejszej wartości dzieła sztuki, a tym samym przyszłości poczynionej lokaty kapitału (Mikołajek-Gocejna, 2014).

Funkcjonowanie na rynku sztuki nieodzownie wiąże się z koniecznością korzystania z usług ekspertów, którzy często z racji posiadania dużych zasobów wiedzy specjalistycznej zajmują dominującą pozycję rynkową, której nie są w stanie przełamać nawet najzamożniejsi kolekcjonerzy. Nabywcy mają ograniczony dostęp do danych, które muszą pozyskiwać ze źródeł zewnętrznych (Czaplewski, 2016). Chęć minimalizowania ryzyka wiąże się tym samym z koniecznością ponoszenia dodatkowych kosztów zatrudnienia doradcy. Cena usług pośrednika zależy od jego renomy oraz stopnia wiarygodności. Poniesiony koszt można więc traktować jako koszt uzyskania informacji. Dysproporcje w wiedzy sprawiają, że to właśnie pośrednicy i eksperci często zajmują uprzywilejowaną pozycję względem inwestorów (Cichorska, 2015).

W swojej pracy doktorskiej Gertsberg (2019) analizowała, w jaki sposób pośrednicy wykorzystują swoją przewagę informacyjną do osiągania znacznych zysków finansowych. Ich pozycja wynika m.in. z gotowości zainwestowania znacznych nakładów finansowych i czasowych, które konieczne są do zdobycia niezbędnej wiedzy specjalistycznej z historii sztuki oraz trendów rynkowych. Szczególnym wyzwaniem dla pośredników okazuje się jednak zachowanie przewagi informacyjnej nad konkurencją, która pozwala na osiąganie znacznych zysków, sięgających niekiedy nawet 70% wartości sprzedanego dzieła sztuki.

Rynek sztuki charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem pośredników. Na największy zysk mogą liczyć najbardziej doświadczeni eksperci posiadający rozległą sieć kontaktów. Co więcej, wiedza specjalistyczna ma charakter kumulacyjny i trwały. Oznacza to, że kluczowe staje się wieloletnie budowanie zaufania wśród kolekcjonerów. Jedynie ugruntowana pozycja na rynku pozwala na pełne wykorzystywanie posiadanej przewagi informacyjnej.

Niedoskonałość informacji jest czymś, czego nie jesteśmy w stanie uniknąć. Jak już wspomniano, głównym źródłem niedoskonałości pozostaje nierówny dostęp do danych. Najważniejszym sygnalizowanym problemem jest fakt, że z natury rzeczy niektóre osoby posiadają więcej informacji od innych. Przeważnie to sprzedawca jest w stanie lepiej określić jakość towarów niż nabywca. Rynek sztuki wydaje się pod tym względem wyjątkowy. Zdarzają się bowiem sytuacje, kiedy to nabywca posiada większy zasób wiedzy specjalistycznej, pozwalający na lepsze określenie wartości kupowanego towaru. Znamienna jest również współdzielona niepewność, zwana także symetryczną ignorancją, kiedy żadna ze stron nie posiada wiarygodnych informacji (Oosterlinck i Radermecker, 2023). Fakt ten doprowadził do wykształcenia się całego aparatu instytucji rzeczoznawców i pośredników, którzy pomagają w określeniu odpowiednio wysokiej ceny dzieła sztuki, stanowiąc jednocześnie gwarancję jakości dla nabywcy i zysku dla sprzedawcy.

## 6. Jak przezwyciężyć asymetrię informacji na rynku sztuki?

Potrzeba wyrównania pozycji uczestników rynku doprowadziła do wykształcenia się różnorodnych mechanizmów redukujących niedoskonałość rynkową. Jak zauważa Plichta (2010): „w obszarze każdego rynku tworzy się pewien dynamiczny układ instytucjonalny, zapewniający w danych

warunkach najwyższą efektywność". Poniżej przyjrzymy się wybranym narzędziom i przeanalizujemy ich skuteczność pod kątem zdolności do: ograniczenia asymetrii informacyjnej i zwiększenia transparentności cenowej, potwierdzenia autentyczności dzieła i jego proweniencji, zmniejszenia zależności od pośredników, dostępności kosztowej oraz możliwości zastosowania na rynku międzynarodowym. Ocena ma charakter jakościowy i opiera się głównie na analizie literatury.

## 6.1. Aparat państwa – regulacje prawne

Asymetria informacji traktowana jest w ekonomii głównego nurtu jako jedna z najważniejszych przyczyn ułomności mechanizmu rynkowego, co uzasadnia konieczność ingerencji aparatu państwa (Nagaj, 2011). Ekonomia instytucjonalna wyróżnia przy tym zarówno instytucje formalne, obejmujące m.in. regulacje prawne, jak i instytucje nieformalne, do których należą pożądane normy zachowania (Pęciak, 2010).

W parze z asymetrią informacji idzie także ogólna specyfika rynku. Obrót dziełami sztuki słynie z braku transparentności, który często jest umacniany przez mit legalnego i nielegalnego rynku. Nierzadkie są opinie pośredników i ekspertów, którzy wierzą, że „rynek sztuki powinien znajdować się poza szczegółową kontrolą państwa, ponieważ jest najlepszym przykładem gry wolnych sił rynkowych" (Szafrański, 2015). W tym ujęciu ewentualne ingerencje powinny koncentrować się przede wszystkim na walce z czarnym rynkiem. W rzeczywistości jednak brak regulacji i ochrony prawnej zwiększa ryzyko popełnienia przestępstw oraz utrudnia dochodzenie swoich praw przez klientów i artystów. Koniecznością staje się większe zaangażowanie państwa, w tym uregulowanie zawodu eksperta oraz licencjonowanie usług antykwarycznych (Miliszkiewicz, 2011).

Jednym z przełomowych wydarzeń było utworzenie w 1991 roku bazy zaginionych i skradzionych dzieł sztuki Art Loss Register (ALR), która znacznie zmieniła postrzeganie transakcji obiektów o niepewnym pochodzeniu. ALR ogranicza obieg skradzionych przedmiotów na otwartym rynku, zachęcając jednocześnie do polubownego rozstrzygania sporów z pierwotnymi właścicielami dzieł sztuki (Klerman i Shortland, 2022). Na największych światowych rynkach sztuki brakuje jednak regulacji dotyczących weryfikacji autentyczności, która ma kluczowy wpływ na ostateczną cenę. Wiodące domy aukcyjne wykształciły swoje własne standardy weryfikacji, których wiarygodność opiera się głównie na reputacji ich marek (Oosterlinck i Radermecker, 2023).

Na chwilę obecną również rynek sztuki w Polsce nie został kompleksowo uregulowany. Swoje funkcjonowanie opiera na przepisach rozproszonych w kilku różnych aktach prawnych (m.in. w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawie o muzeach oraz ustawie o bibliotekach). Niezmiennie brakuje jednak regulacji dotyczących weryfikacji autentyczności oraz wyceny dzieł sztuki (Lizak, 2024). W środowisku prawniczym postuluje się ponadto konieczność uzgadniania przepisów na szczeblu międzynarodowym (Pływaczewski, 2012), co może stanowić jednocześnie jedną z największych trudności w implementacji tego rozwiązania w związku z dużym zróżnicowaniem systemów prawnych.

Wprowadzenie kolejnych przepisów może usprawnić walkę z nielegalnymi praktykami, redukując przy tym skutki asymetrii informacji i gwarantując większą transparentność przeprowadzanych transakcji. Warto jednak podkreślić, że ich wpływ pozostaje ograniczony. Regulacje zwiększają obowiązek informacyjny, ujednolicają rynek oraz praktyki stosowane przez ekspertów, niemniej nie eliminują w pełni celowego zatajania wybranych faktów przez uczestników rynku oraz nie gwarantują potwierdzenia autentyczności dzieła, a zapewniają jedynie przestrzeganie norm formalnych. Wprowadzanie kolejnych przepisów umocni także pozycję instytucji oraz pośredników.

## 6.2. Pośrednicy rynkowi

Jednym z podstawowych mechanizmów przeciwdziałania asymetrii informacji pozostaje aparat pośredników. Zaufane instytucje, indywidualni marszandzi oraz doradcy zwiększają wiarygodność

prezentowanych informacji, zachęcając inwestorów do przeprowadzania transakcji. Warto jednak pamiętać o tym, że nie wszyscy specjaliści prezentują ten sam poziom wiedzy. Oosterlinck i Radermecker (2023) w swoim artykule *Regulation or Reputation? Evidence from the Art Market* zauważają, że to właśnie reputacja odgrywa kluczową rolę w przypadku rynków o wysokim poziomie asymetrii informacji. Poważanie w środowisku, związane z przeszłymi działaniami, oraz dotychczasowa zdolność do spełnienia oczekiwań interesariuszy pozwalają na budowanie i umacnianie wzajemnego zaufania między stronami. Reputacja oraz wysoki poziom prezentowanej wiedzy specjalistycznej przekładają się bezpośrednio na większe zaufanie klientów, umożliwiając tym samym budowanie przewagi konkurencyjnej, osiąganie lepszych wyników i zrównoważony rozwój. Na podstawie analizy francuskiego rynku sztuki badacze wnioskują, że mechanizmy reputacyjne i wypracowane standardy jakości mogą być równie skuteczne jak regulacje prawne. Zmniejszają ryzyko oszustw, strat finansowych i przestępstw pozakupowych. Ryzyko utraty prestiżu zachęca pośredników do działania na korzyść zleceniodawcy (Miroński, 2005). Oznacza to, że sam rodzaj oraz renoma instytucji pośredniczącej wpływają na to, w jaki sposób postrzegamy jakość pracy artysty, warunkując tym samym jej wycenę. Ekonomika informacji ustaliła ponadto, że jednostki o większych umiejętnościach są bardziej skłonne do ich udowodnienia, jeśli nie ponoszą przy tym dodatkowych kosztów. Jednocześnie jednostki o umiejętnościach poniżej średniej preferują, aby nie dochodziło do ujawnienia żadnych informacji, które mogłyby ujawnić ich brak kompetencji (Stiglitz, 2004). Skłonność do dzielenia się wiedzą pozwala tym samym na samoistne wyodrębnienie najlepszych doradców, pośredników i konsultantów. Ważną rolę w rozpoznawaniu wiarygodnych pośredników odgrywa także tradycyjny mechanizm cenowy oraz udział w rynku, które potwierdzają wysoką jakość świadczonych usług.

Warto pamiętać również o tym, że bardzo często opinie specjalistów przyjmowane są bezkrytycznie, zarówno z powodu posiadanego przez nich autorytetu, jak i w związku z brakiem wiedzy u sprzedawców i nabywców. W konsekwencji często dochodzi do sytuacji, w której pośrednicy odgrywają dominującą rolę w przeprowadzaniu transakcji. Odbicie ich roli znajduje się w relatywnie wysokich kosztach świadczonych usług. Coraz częściej jednak tradycyjnie operujące instytucje muszą mierzyć się z konkurencją pod postacią internetowych galerii sztuki oraz artystów, którzy samodzielnie zajmują się sprzedażą swoich prac. Rola pośredników rynkowych ma także ograniczoną efektywność w kontekście transakcji międzynarodowych. Reputacja ekspertów i instytucji często ograniczona jest do lokalnego rynku.

## 6.3. Internet – ułatwiony dostęp do informacji

Asymetrię informacji na rynku sztuki może niwelować również ułatwiony dostęp do specjalistycznej wiedzy i baz danych. Powszechny dostęp do Internetu, z którego mogą korzystać sprzedawcy, nabywcy oraz pośrednicy niezależnie od zajmowanej pozycji rynkowej, sprawia, że kolekcjonerzy i inwestorzy mają coraz częściej dostęp do historii transakcji przeprowadzanych na całym świecie. Mogą obserwować aukcje, fora dla pasjonatów oraz nawiązywać kontakt z artystami z różnych stron świata. Internet stanowi jeden z najważniejszych czynników kształtujących obecny wygląd rynku sztuki na każdym jego poziomie. Pozwala zarówno na zawieranie wielomilionowych transakcji, jak i przeprowadzanie niewielkich zakupów bezpośrednio u początkujących artystów. Według *The Art Market Report 2025* nawet 22% kolekcjonerów urodzonych po 1980 roku nabywa dzieła sztuki online (Crippa, 2025). Narzędzia te charakteryzują się także najwyższą dostępnością kosztową oraz geograficzną, co pozwala na stosowanie tych samych baz danych i źródeł wiedzy na rynku międzynarodowym.

Największe domy aukcyjne coraz chętniej udostępniają informacje dotyczące transakcji. W przeszłości wiadomości te były dostępne jedynie w drukowanych katalogach. Transparentność danych stanowi jednocześnie potężne narzędzie w rękach przedsiębiorstw. Informacje dostępne na stronach internetowych potwierdzają wysoką jakość wystawianych dzieł sztuki oraz zaufanie, jakim przedsiębiorstwa są darzone przez kolekcjonerów i inwestorów. Zasoby dostępne online w znacznym

stopniu redukują niedoskonałość informacji na całym rynku. Warto jednak podkreślić, że Internet nie rozwiązuje problemu niedoskonałości informacji w trakcie przeprowadzania konkretnych transakcji.

Jak zauważa Czaplewski (2016), korzystanie z Internetu wiąże się także z koniecznością radzenia sobie z natłokiem informacyjnym, który może utrudniać dotarcie do wiarygodnych i prawdziwych danych. Mówiąc o Internecie, nie sposób nie wspomnieć również o problemie prywatności. Wraz ze zwiększaniem procedur bezpieczeństwa coraz trudniejsze okazuje się zachowanie pełnej anonimowości, która wciąż pozostaje priorytetowa dla kolekcjonerów.

Ponadto Internet nie rozwiązuje problemów związanych z potwierdzeniem autentyczności i proweniencji. Brak specjalistycznej wiedzy może uniemożliwić prawidłową interpretację informacji, a tym samym nie zastąpi w pełni usług pełnionych przez pośredników.

## 6.4. Techniczna historia sztuki – interdyscyplinarna metoda walki z fałszerstwami

Omawiając problem asymetrii informacji na rynku sztuki, warto wspomnieć o postępie technologicznym, który pozwolił na wyodrębnienie się interdyscyplinarnej dziedziny historii sztuki, łączącej w sobie nauki przyrodnicze i humanistyczne. Techniczna historia sztuki zajmuje się weryfikacją autentyczności obrazów, skupiając się na obiektach jako takich, ich materialności i sposobie wykonania. Radiografia rentgenowska oraz reflektografia w podczerwieni (IRR) pozwalają na wykrywanie podrysowań w obrazach, dając tym samym wgląd w proces pracy twórczej na kolejnych etapach tworzenia obrazu. Szczególnie cennych informacji dostarcza hiperspektralna spektroskopia obrazowa (RIS), która umożliwia dokładne poznanie wykorzystanych materiałów oraz kolejnych warstw przygotowawczych. W badaniu dzieł sztuki przydatne okazują się także nowoczesne metody obrazowania, w tym fotografia 3D oraz optyczna tomografia koherencyjna OCT (Hermens, 2024).

Obiektywizm i bezstronność tak pozyskiwanych informacji mogą przyczynić się do redukcji asymetrii i zwiększenia transparentności cenowej oraz pracy pośredników i ekspertów, umacniając jednocześnie ich rolę. Wydaje się, że jest to źródło o najwyższej skuteczności w zakresie potwierdzenia autentyczności i proweniencji. Największym ograniczeniem pozostają jednak wysokie koszty, co uniemożliwia stosowanie tej metody na masową skalę. Niemniej techniczna historia sztuki znajduje zastosowanie podczas weryfikacji autentyczności w przypadku najdroższych obiektów, których autorstwo budzi uzasadnione kontrowersje, także na szczeblu międzynarodowym.

## 6.5. Rozwój branży fintech – kształtowanie nowoczesnego rynku sztuki

Rozwój technologii z branży fintech pozytywnie wpływa na transparentność cenową i informacyjną na rynku sztuki. Raport Citi GPS Global Perspectives & Solutions pt. *Global Art Market Disruption. Pushing the Boundaries* (Gyorgy i in., 2022) potwierdza, że jednym z najważniejszych katalizatorów przemian pozostaje światowa epidemia COVID-19, która spowodowała przyspieszone wdrażanie rozwiązań cyfrowych oraz digitalizację świadczonych usług zarówno przez domy aukcyjne, jak i galerie sztuki.

Jednym z najważniejszych obszarów zainteresowania fintechów jest *blockchain*, który leży u podstaw większości istniejących kryptowalut. Hałasik-Kozajda i Olbryś (2020) definiują go jako „publiczną księgę transakcji online", której nie można w żaden sposób zmodyfikować. Stanowi tym samym istotne wsparcie w zakresie wykrywania oszustw i zapobiegania defraudacjom. Na rynku sztuki *blockchain* może być wykorzystywany przede wszystkim do śledzenia proweniencji oraz tworzenia swoistych rejestrów dzieł sztuki, w których znajdziemy informacje o autentyczności, przeszłych transakcjach oraz aktualnej własności (Villa, 2019). Utworzenie podobnych baz danych w skali międzynarodowej może stanowić jednak ogromne wyzwanie praktyczne i finansowe, co znacznie utrudnia wdrożenie tego rozwiązania.

Mówiąc o najnowszych technologiach na rynku sztuki, należy wspomnieć o NFT (*Non-Fungible Tokens*), które wprowadzają nowy model własności, oferując jednocześnie alternatywny rynek działający bez

pośredników. Transakcje, których przedmiotem są wirtualne dzieła sztuki, mogą być zawierane bezpośrednio między artystami i nabywcami, co prowadzi do większej demokratyzacji działalności artystycznej oraz tworzenia się społeczności wokół konkretnych twórców. Jak zauważają autorzy raportu *Global Art Market Disruption. Pushing the Boundaries* (Gyorgy i in., 2022), infrastruktura NFT pozwala tworzyć „unikalne, identyfikowalne i niepodważalne rejestry własności dzieł sztuki cyfrowej", redukując tym samym jedno ze źródeł asymetrii informacji na rynku sztuki.

Rozwiązania z branży fintech stanowią aktualnie najważniejsze źródło inspiracji dla podmiotów działających na rynku sztuki. Narzędzia wykazują bowiem wysoką skuteczność w ograniczaniu asymetrii informacji, zwiększaniu transparentności cenowej i transakcyjnej oraz potwierdzaniu proweniencji dzieł sztuki niezależnie od lokalizacji geograficznej. Ograniczenie stanowi konieczność ujednolicenia działań na szczeblu międzynarodowym oraz ponoszenia dodatkowych nakładów finansowych, które powinny ulegać jednak stopniowej redukcji w związku z rozpowszechnianiem się stosowanych rozwiązań. Branża fintech zmieni także rolę pośredników, pozwalając na automatyzację niektórych procesów i zwiększenie niezależności pozostałych uczestników rynkowych.

## 7. Dyskusja i wnioski

Asymetria, której wykorzystanie stanowi sposób na zwiększenie zysków, stanowi nieodłączny element rynku sztuki, który opiera się na unikatowych przedmiotach o indywidualnie ustalanej wartości, często w oparciu o subiektywne odczucia estetyczne oraz upodobania kolekcjonerów. Nie brakuje jednak działań, których głównym celem jest zwiększenie transparentności oraz uniezależnienie się od pośredników. Wśród najważniejszych narzędzi przeciwdziałających nierówności rynkowej możemy wymienić przede wszystkim regulacje prawne, ekspertyzy specjalistyczne oraz wykorzystanie nowych technologii, w tym z branży fintech, które stanowią istotne źródło inspiracji dla uczestników rynku sztuki. Warto jednak pamiętać, że istnieje szereg barier, które w chwili obecnej znacznie utrudniają wdrażanie wspomnianych rozwiązań na skalę masową. Ma to przede wszystkim związek z wysokimi kosztami adaptacji nowych technologii, brakiem standaryzacji oraz niewystarczającą współpracą na szczeblu międzynarodowym. Istotnym aspektem pozostaje również konieczność ochrony prywatności kolekcjonerów oraz opór dużej części uczestników rynku.

Skuteczna walka z asymetrią informacji musi uwzględniać obecne tendencje społeczne. Dzieła sztuki coraz częściej postrzegane są jako atrakcyjna forma dywersyfikacji portfela inwestycyjnego. Co więcej, młodsze pokolenia chętniej sięgają po nowe rozwiązania oraz mniej sceptycznie podchodzą do innowacji, które do tej pory spotykały się z niechęcią konserwatywnych inwestorów. Niemniej warto pamiętać o tym, że w czasach globalizacji kluczową rolę odgrywają rozwiązania wdrażane na szczeblu ponadnarodowym, bowiem inicjatywy podejmowane lokalnie nie przynoszą oczekiwanych rezultatów. Samo przełamywanie asymetrii informacji musi odbywać się przy zaangażowaniu wszystkich stron transakcji, w tym pośredników i ekspertów, co wciąż pozostaje utrudnione.

Przedstawione w artykule rozwiązania mogą znaleźć zastosowania zarówno w instytucjach zajmujących się sprzedażą i pośrednictwem, takich jak galerie komercyjne oraz domy aukcyjne, jak i w działalności poszczególnych kolekcjonerów. Ich wdrożenie może podnieść transparentność przeprowadzanych transakcji, ograniczyć ryzyko związane z niepewnymi informacjami oraz zwiększyć wzajemne zaufanie między wszystkimi uczestnikami rynku. Wnioski stanowią również punkt wyjścia dla dalszych badań, także empirycznych, które pomogą lepiej zrozumieć opisywane zjawisko oraz praktyczne wykorzystanie opisywanych narzędzi. Szczególnie ciekawym zagadnieniem wydaje się weryfikacja skuteczności *blockchain* oraz potencjalne zastosowania sztucznej inteligencji na rynku sztuki. Istotną lukę badawczą stanowią także różnice w zakresie regulacji prawnych w różnych krajach i ich wpływ na funkcjonowanie rynku.

## Bibliografia


Akerlof, G. A. (1970). The Market for "Lemons": Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly Journal of Economics*, *84*(3), 488-500. https://doi.org/10.2307/1879431

Cichorska, J. I. (2015). Rozwój rynku sztuki jako przykład inwestycji alternatywnych. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H – Oeconomia*, *49*(4), 69-83. http://dx.doi.org/10.17951/h.2015.49.4.69

Crippa, K. (2025). *Back to Basics: Art Market 101*. Art Basel. Pobrano 20 października 2026 z https://www.artbasel.com/stories/back-to-basics-art-market-101

Czaplewski, M. (2016). Asymetria informacji w handlu elektronicznym. *Ekonomista*, (5), 727-751. https://ekonomista.pte.pl/pdf-155619-82448?filename=82448.pdf

Gertsberg, M. (2019). *Asymmetries in Art Markets* [rozprawa doktorska]. Maastricht University. ProefschriftMaken, Maastricht. https://doi.org/10.26481/dis.20190906mg

Gyorgy, S., Bickar, B., Kurtz, B., Petterson, A., Picarda, D. i Wieting, S. C. (2022). *Global Art Market Disruption. Pushing the Boundaries*. Citi GPS: Global Perspectives & Solutions. Pobrano 20 października 2026 z https://www.citiwarrants.com/home/upload/citi_research/AZR3D.pdf

Hałasik-Kozajda, M. i Olbryś, M. (2020). Analiza ewolucji i struktury sektora fintech. *Bank i Kredyt*, *51*(5), 549-586. https://bankikredyt.nbp.pl/content/2020/05/BIK_05_2020_04.pdf

Hermens, E. (2024). *Technical Art History: An Interdisciplinary Journey into the Making of Art* [raport]. Samuel H. Kress Foundation, Rijksmuseum Amsterdam. Pobrano 20 października 2026 z https://www.kressfoundation.org/resources/sponsored-research/technical-art-history-an-interdisciplinary-journey

Jakubowska, A. (2017). Zaufanie i asymetria informacji w relacjach podmiotów na rynku finansowym – wybrane aspekty na przykładzie banków i ich interesariuszy. *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie*, (113), 125-133.

Jaremen, D. E. i Nawrocka, E. (2015). Asymetria informacji na rynku usług hotelarskich. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (379), 405-416. https://doi.org/10.15611/pn.2015.379.39

Klerman, D. i Shortland, A. (2022). The Transformation of the Art Market: Law, Norms, and Institutions. *Theoretical Inquiries in Law*, *23*(1), 219-242. https://doi.org/10.1515/til-2022-0009

Kossenjans, J. i Buttle, F. (2016). Why I Collect Contemporary Art: Collector Motivations as Value Articulations. *Journal of Customer Behaviour*, *15*(2), 193-212. https://doi.org/10.1362/147539216X14594362873811

Lizak, A. (2024). Publicznoprawne ograniczenia rynku sztuki w Polsce na tle rozwiązań zagranicznych. Wybrane uwagi *de lege lata* oraz *de lege ferenda*. *Acta Iuridica Resoviensia*, (2), 88-112. https://repozytorium.ur.edu.pl/handle/item/10892

Mikołajek-Gocejna, M. (2014). Asymetria informacyjna a otwartość informacyjna spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. W: N. Duraj (red.), *Wartość rynkowa, struktura kapitału i efektywność przedsiębiorstwa*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Miliszkiewicz, J. (2011). Życie na niby, czyli krajowy rynek sztuki i antyków. W: W. Kowalski i K. Zalasińska (red.), *Rynek sztuki. Aspekty prawne* (s. 9-23). Wolters Kluwer.

Miroński, J. (2005). Relacja agencji w teorii przedsiębiorstwa. *Gospodarka Narodowa*, (4), 1-16. https://doi.org/10.33119/GN/101502

Nagaj, R. (2011). Asymetria informacji na rynkach podlegających regulacji. *Ekonomiczne Problemy Usług*, (67), 102-109. https://bazhum.muzhp.pl/media/texts/ekonomiczne-problemy-usug/2011-numer-67/ekonomiczne_problemy_uslug-r2011-t-n67-s102-109.pdf

Oosterlinck, K. i Radermecker, A. (2023). Regulation or Reputation? Evidence from the Art Market. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, *53*(2), 103-121. https://doi.org/10.1080/10632921.2023.2172120

Panasiuk, A. (2016). Asymetria informacji na rynku turystycznym. *Ekonomista*, (5), 752-765.

Patterson, M. R. (2017). *Antitrust Law in the New Economy: Google, Yelp, LIBOR, and the Control of Information*. Harvard University Press.

Pawłowska-Szawara, E. (2020). *Asymetria informacji na rynku bankowych kredytów konsumenckich w Polsce*. Difin.

Pęciak, R. (2010). Asymetria informacji i pokusa nadużycia jako przyczyny zawodności rynku. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (111), 558-572.

Plichta, J. (2010). Asymetria informacji na rynku usług na przykładzie rynku ubezpieczeń. W: J. Kaczmarek i M. Kwieciński (red.), *Wywiad i kontrwywiad gospodarczy wobec wyzwań bezpieczeństwa biznesu* (s. 109-123). Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora".

Pływaczewski, W. (2012). Pranie pieniędzy na rynku dzieł sztuki – skala zjawiska oraz możliwości przeciwdziałania. *Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji*, (3440), 81-98.

Stiglitz, J. E. (2004). Informacja i zmiana paradygmatu w ekonomii. *Gospodarka Narodowa*, (3), 78-120. https://doi.org/10.33119/GN/113746

Szafrański, W. (2015). Mity i patologie obrotu dziełami sztuki. *Santander Art and Culture Law Review*, (1), 135-172. https://doi.org/10.4467/2450050XSR.15.005.3773

Szafrański, W. (2019). Aktualne problemy i zagrożenia związane z obrotem dobrami kultury na rynku sztuki w Polsce z perspektywy prawnej ochrony zabytków. *Santander Art and Culture Law Review,* (1), 41-68. https://doi.org/10.4467/2450050XSNR.19.003.10804

Villa, M. (2019). *Blockchain Technology and the Art Market: Discrepancies between the Reception and the Application of the Technology by the Art Market and Its Stakeholders* [praca magisterska]. Erasmus University Thesis Repository. https://hdl.handle.net/2105/49339

# Information Asymmetry in the Art Market – Characteristics and Ways to Counteract Market Inefficiency

## Abstract

**Aim:** The aim of the article is to examine the mechanisms and relationships shaped by information asymmetry between sellers, buyers, and intermediaries in the art market, and to identify tools for reducing this phenomenon, including solutions applied in other sectors of the economy.

**Methodology:** The article is conceptual in nature and is based on a literature review covering information asymmetry, the art market, and the fintech sector.

**Results:** The paper discusses the importance of legal regulations, fintech solutions, the increasing availability of online databases, methods of technical art history, and the well-developed framework of private and institutional intermediaries. However, it is noted that the effectiveness of these instruments remains limited. A significant barrier is the resistance of some market participants who derive additional financial benefits from the lack of transparency. An additional challenge is the need to coordinate regulations at the international level. The conclusions indicate that information asymmetry, despite efforts to reduce it, remains a persistent and inherent feature of the art market, which is not based solely on measurable data.

**Implications and recommendations:** The results provide a basis for further research on the regulation of the art market and may support the practical implementation of solutions in collecting, auction, and gallery activities.

**Originality/value:** The value of the article lies in bringing together mechanisms for reducing information asymmetry from different sectors of the economy and identifying opportunities for their application in collecting practices. This topic has not been widely explored in Polish literature, despite the continued development of the art market in Poland, which increases the importance of issues related to transparency and the security of art transactions.

**Keywords:** information asymmetry, market inefficiency, art market, market intermediaries